

ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В АРХІТЕКТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Валентина Миколаївна Троцька,
к.ю.н., завідувачка сектору розпорядження авторськими та
суміжними правами
відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

Питання для розгляду:

1. Твори архітектури - проєктна документація і зведені на її основі будівлі.
2. Який об'єкт архітектури охороняється авторським правом?

Джерело запозичення: Фото 1. Концертний зал імені Уолта Діснея. Архітектор. Ф. Гері. <https://ek-architecture.com.ua/uk/arhitektura-uk/stili-suchasnoi-arhitekturi/>
Фото 2. Види проєктної документації та їх особливості <https://bti.te.ua/uncategorized/proektna-dokumentatsiya-na-budivnytstvo/>

Твір архітектури -

це специфічний об'єкт, що має особливості, які відрізняють його з поміж інших об'єктів авторського права:

- функціональне призначення;
- просторовий вид мистецтва;
- обов'язкове попереднє проєктування;
- поєднання інженерних, технічних та інших рішень з творчими рішеннями архітектора;
- здійснення авторського нагляду.

Визначення поняття

Закон України «Про авторське право і суміжні права»

Твір архітектури

твір у формі креслення, ескізів, моделей, **збудованих будівель чи споруд**, планів населених пунктів тощо

Закон України «Про архітектурну діяльність»

Об'єкт авторського права в галузі архітектури,

твір архітектури

плани, креслення, пластичні твори, ілюстрації, карти та ескізи, що стосуються архітектури

- ▶ Твір архітектури - **твір у галузі спорудження будівель**, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтних утворень **у формі** креслення, ескізів, моделей, збудованих будівель чи споруд, планів населених пунктів тощо (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)
- ▶ Об'єктами авторського права в галузі архітектури є **твори архітектури**, містобудування і садово-паркового мистецтва, **а також** плани, креслення, пластичні твори, ілюстрації, карти та ескізи, що стосуються архітектури (ст. 29 (ст. 1 Закону України «Про архітектурну діяльність»)

Об'єктами авторського права є:

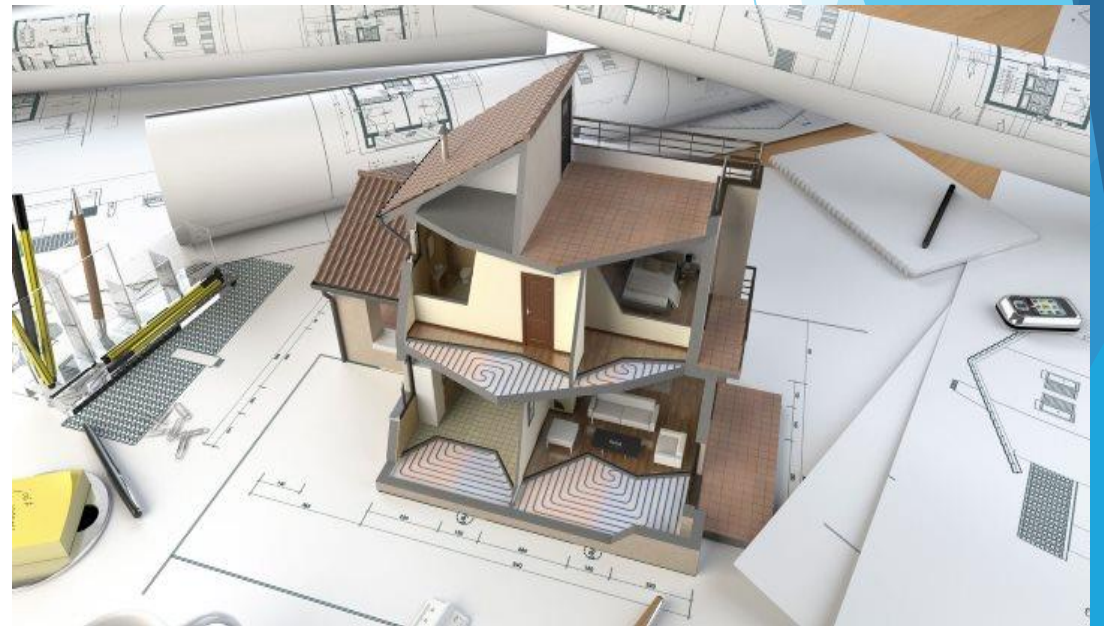
- ▶ твори архітектури;
- ▶ ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються будівництва

(ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)

Питання:

- ▶ Проектна документація і збудовані на її основі будівлі - це різні об'єкти авторського права, чи ні?

Твір і його форма

- ▶ **Авторське право охороняє саме форму вираження твору**, і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у проектній документації.
- ▶ **Твір є нематеріальним об'єктом**. Авторське право й право власності на матеріальний об'єкт, у якому втілено твір архітектури, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального об'єкта, у якому втілено твір, не означає відчуження авторського права, і навпаки.

Об'єктивна форма

- ▶ Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо)
(ст. 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)
- ▶ **Первинною формою вираження твору архітектури є проєктна документація у письмовій (електронній) формі (двовимірна форма).**
- ▶ На основі такої документації **будується будівля у речовій формі (тривимірна форма).**
- ▶ Тобто, відбувається відтворення твору, первинно вираженого в одній формі, в іншій об'єктивній формі.
- ▶ Однак, при зміні форми вираження твору архітектури не виникає нового об'єкту авторського права.

Нерозривність процесу проєктування та будівництва

- ▶ Створення твору архітектури є багатоетапним.
- ▶ Кінцевий результат (будівля) будується, як правило, не архітектором, а будівельною компанією на основі проєктної документації.
- ▶ Архітектор здійснює авторський нагляд як за розробкою документації, так і за зведенням будівлі.

- ▶ Охороні авторським правом підлягають усі твори – оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені.
- ▶ На практиці не кожен проєкт може завершуватися будівництвом. Проте, це не означає, що не реалізований проєкт не може охоронятися авторським правом (*ілюстрації, плани, креслення, ескізи, моделі, що стосуються будівництва, виражені у письмовій формі*).
- ▶ Використання проєктної документації

Неправомірне використання проєкту.

Судова практика (Бельгія)

- ▶ Компанія Н&М замовила проєкт у архітектурної фірми *L'Atelier* для побудови нового торговельного центру.
  - ▶ Через деякий час компанія Н&М відмовилася від початково обраного місця та вибрала нове місце.
  - ▶ Організовано тендер з метою реалізації проєкту для нової ділянки.
  - ▶ Фірма *L'Atelier*, якій замовлено проєкт, брала участь у тендері, але... зрештою не була обрана.
  - ▶ Фірма звинуватила компанію Н&М та особу, яка розробила інший проєкт в порушенні авторського права на проєкт.
  - ▶ Суд порівняв проєкти.
  - ▶ *Встановлено, що це було повторне використання оригінального проєкту фірми. Відрізняється лише розподіл призначень всередині будівлі (зокрема, розташування офісів).*
  - ▶ Рішення суду: порушені авторські права фірми *L'Atelier*.
-
- ▶ Cour d'appel Bruxelles 6 novembre 2015, IEFbe 2236 (L'Atelier Architects contre H&M)
Lees meer op: <https://www.ie-forum.be/artikelen/la-simple-comparaison-des-documents-d-montre-la-r-utilisation-des-travaux-de-l-atelier-architects-es>

Чим відрізняється твір архітектури від об'єкта архітектури?

- ▶ Авторсько-правова охорона поширюється не на будь-який об'єкт архітектури, а лише на той, що є твором.
- ▶ Твір – це оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі
(ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).
- ▶ Для того, що об'єкт архітектури визнавався твором, він повинен бути оригінальним.
- ▶ **Оригінальність твору** - ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору

(ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Наприклад

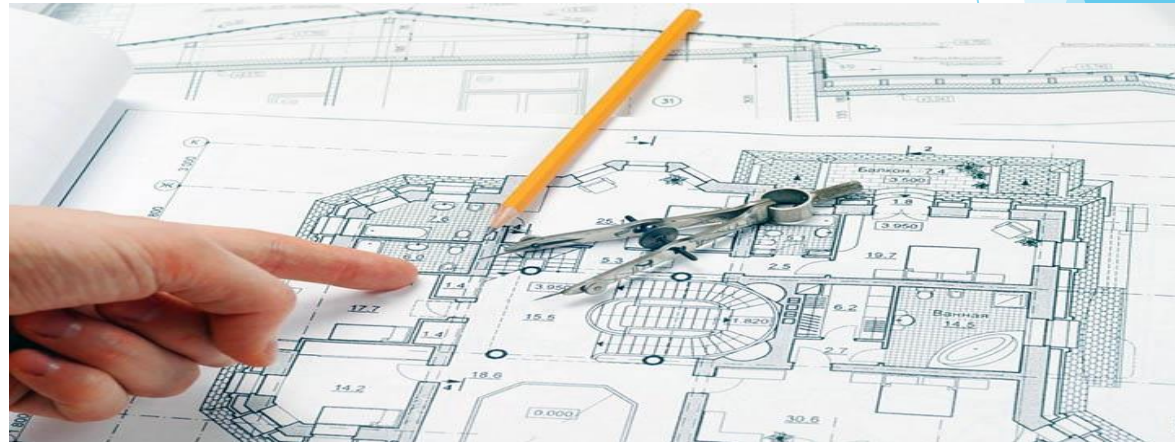

Будинок-слон у Таїланді. Архітектор Онгард Саграбхандху.

Не є оригінальними, окреслені в проєктній документації:

- ▶ будівельні норми і правила, положення нормативних актів тощо;
- ▶ інженерні, технічні, розрахункові та інші рішення, викладені в проєкті згідно з вимогами будівництва, встановлені затвердженими стандартами.

Джерело запозичення: Фото. Проектно-кошторисна та технічна документація в будівництві приватних будинків і котеджів <https://roof.lviv.ua/proektno-koshtorysna-ta-tehnicna-dokumentatsiya-v-budivnytstvi-pryvatnyh-budynkiv-i-kotedzhiv/>

Оригінальним може бути як об'єкт в цілому, так і його частини (елементи)

1) «Охорона не поширюється на стандартні елементи будівлі, такі як індивідуальні типові особливості об'єкту архітектури, наприклад, вікна, двері чи інші основні будівельні компоненти; стандартні конфігурації просторів, наприклад квадрат санвузлу або однокімнатна кабіна; суто функціональні особливості об'єкту архітектури, такі як інновації в архітектурній інженерії або техніка будівництва; дизайн інтер'єру, наприклад вибір і розміщення меблів, освітлення, фарби і т. п.»

Recommended Guidelines for the UIA Accord On Recommended International Standards of Professionalism in Architectural Practice Policy on Intellectual Property and Copyright. URL: https://www.uia-architectes.org/wp-content/uploads/2022/03/intellectual_property_copyrightjas_vsn_2017_12.pdf

2) «Необхідний стандарт оригінальності вимагає лише те, щоб твір завдячував своїм існуванням творчим зусиллям автора, а не був просто копією вже існуючого твору».

Про рекомендовані міжнародні стандарти професіоналізму в архітектурній практиці. Urban Innovative Actions. Library of Congress U.S. Copyright Office. Copyright Registration of Architectural Work. URL: <https://www.copyright.gov/circs/circ41.pdf>

- ▶ У разі виникнення спору питання, чи є об'єкт архітектури твором, вирішується в судовому порядку.
- ▶ У першу чергу судом на підставі наданих доказів досліджується питання, чи є спірний об'єкт оригінальним?

Судова практика (Франція)

- ▶ Компанія Le May розробила плани будинку на замовлення подружжя.
- ▶ Подружжя отримали ці плани, але уклали договір з іншою компанією X, яка надала свої плани для зведення будівлі.
- ▶ Компанія Le May звинуватила подружжя у порушенні авторського права (плани були відтворені компанією X).
- ▶ Рішення суду: плани компанії Le May не є оригінальними, оскільки *їх не можна чітко відрізнити від стандартних планів, зазвичай пропонованих окремими забудовниками будинків*. Компанія X не порушила авторські права.

Cour de cassation, civile, Chambre commerciale, 18 novembre 2008, 07-17.632, Inédit
<https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000019782126>

Судова практика (Франція)

- ▶ Між власником будівлі та архітектором виник спір щодо перепланування окремої площі будівлі.
- ▶ Питання: чи є об'єкт оригінальним?
- ▶ Рішення суду: будівля, центральна частина якої у вигляді скляного даху, що служить залом і місцем відпочинку, є оригінальною..

Cour de Cassation, Chambre civile 1, du 7 janvier 1992, 90-17.534, Publié au bulletin. <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/IURITEXT000007027431>

Джерело запозичення: Фото. Antoine Duhamel /Architecturestudio 29305_1714998_k2_k1_3943689.jpg

Таким чином

- ▶ твір архітектури може бути одночасно вираженим у вигляді:
  - двовимірної форми (креслення, ескіз, малюнок, план тощо);
  - тривимірної об'ємно-просторової форми (модель, макет, будівля тощо).
- ▶ Кожна з цих форм **не утворює окремих об'єктів авторського права**, а є різновидом форми вираження одного і того ж твору архітектури.
- ▶ Існує **єдиний об'єкт авторського права – твір архітектури**, виражений у письмовій та речовій формі.
- ▶ Авторським правом охороняється об'єкт (чи його частина), що є оригінальним.

На сьогодні існує потреба

- ▶ у приведенні положень Закону України «Про архітектурну діяльність» до норм Закону України «Про авторське право і суміжні права» в частині визначення поняття «твір архітектури».

Щиро дякую за увагу!

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України

м. Київ, вул. Казимира Малевича, 11, корп. 4

Телефон: (044) 200-08-76

Ел. пошта: ndiivu@gmail.com

Веб-сайт: www.ndiiv.org.ua

Застереження:
використання матеріалів у презентації здійснено з освітньою метою відповідно до ст 22 Закону України «Про авторське право і суміжні права»
Використання презентації дозволяється на основі ліцензії Creative Commons –
Attribution Non Commercial (CC BY-NC)
Стор. 1 цієї презентації - джерело запозичення: Перевернутий будинок в Польщі в місті Шимбарк <https://ostarbeiter.vn.ua/odwrocony-dom-w-szymbarku.html>